

*Бровко О. О.,**доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства
Київського університету імені Бориса Грінченка**Гльницька М. Б.,**викладач кафедри східних мов та перекладу
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ТИПОЛОГІЧНІ СХОДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОЛЕНИ ЗВИЧАЙНОЇ ТА ЧЖАН АЙЛІН: МОТИВИ КОНСТРУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ПЕРСОНАЖІВ

Анотація. Мета статті – виявити типологічні сходження провідних мотивів творчості Олени Звичайної та Чжан Айлін у структурі художньої моделі культурної ідентичності в її національних та індивідуально-авторських версіях. Актуальність теми зумовлена потребою дослідження механізмів художнього конструювання, спільного й відмінного в літературних експлікаціях національно-культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі ХХ ст.

У ході дослідження залучені біографічний і психоаналітичний методи для декодування символічної мови підсвідомого у творчості мисткинь, а також установлення зв'язків між фактами життя та способами моделювання художнього світу; культурно-історичний метод і мотивний аналіз дають змогу сфокусувати увагу на виявленні національної специфіки творів українських і китайських авторок і виявити мотиви творчості. Компаративне вивчення творів Олени Звичайної та Чжан Айлін, на нашу думку, дає змогу виявити специфіку національно-культурної ідентичності; простежити зв'язок між універсальними, національними, авторськими мотивами. У результаті дослідження виявлено роль мотивів «схиблених» стосунків, колабораціонізму, страху, війни, еміграції, «зруйнованого міста» й кохання в художньому моделюванні національно-культурної ідентичності персонажів оповідання «Хіть і пересторога» й повісті «Кохання в зруйнованому місті» Чжан Айлін та оповідань «Лист» та «Обмежені ланцюгом» Олени Звичайної. На основі аналізу текстів виокремлюємо внутрішні монолог і діалог, сповідь, психологічний портрет, психологічний інтер'єр і психологічну деталь як прийоми конструювання художнього світу. Твори Олени Звичайної та Чжан Айлін сповнені напружених переживань закінченості індивідуального існування, психологічно переконливо, але відповідно до різних національно-культурних інтенцій розкривають стан людини в межовій ситуації.

Ключові слова: типологічні сходження, мотив, художнє моделювання, еміграція, національно-культурна ідентичність, біографізм, мілітарний дискурс, психологізм, українсько-китайські порівняльні студії.

Постановка проблеми. Увага сучасної гуманітаристики різних країн до питань національно-культурної ідентичності мотивується пролонгованими дискусіями, розпочатими ще в ХХ ст. Актуальність теми дослідження полягає в необхідності осмислення механізмів, структурно-змістових особливос-

тей, виявленні спільного й відмінного в художніх експлікаціях національно-культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі ХХ ст. Цей період позначений увиразненням мілітарного й міграційного дискурсів, відстоюванням (змінами/утратами) ідентичності як чинниками моделювання художнього світу.

Творчість письменниць української діаспори й еміграції Олени Звичайної, Ольги Драгоманової, Ольги Мак; проза Чжан Айлін китайського й американського періодів; добробок мандрівниць і мисткинь Софії-Яблонської-Уден і Сань Мао, а також англомовна романістика Дженіс Кулик Кіфер і Максим Хонг Кінгстон репрезентують особливий культурно-естетичний феномен, що відображає процеси переосмислення стереотипів і водночас віддзеркалює складний психологічний простір митців національних літератур у період руйнування традиційної системи цінностей і сприйняття потужного впливу західної цивілізації, демонструють типологічні сходження й відмінності художнього конструювання власної культурної та етнічної належності в імперській, колоніальній, постколоніальній культурі.

Отже, компаративний аналіз художніх експлікацій такого досвіду у творчості представниці китайської літератури Чжан Айлін та української літератури Олени Звичайної відзначається актуальністю. Дослідження реалізується згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка в межах наукової теми «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (№ 0117U005200).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти творчості Олени Звичайної висвітлювали рецензенти її збірок – представники зарубіжної україніки: Г. Ващенко, Ю. Григорієв; сучасні дослідники: В. Мацько, С. Журба, С. Ленська, В. Кузь та ін. Так, С. Журба розглядає твори Олени Звичайної та Іванни Чорнобривець на тему голодомору 1932–1933 рр., зупиняється на засобах розкриття екзистенційного буття людини в тоталітарному суспільстві, висвітлює експресіоністичне відображення трагедії українців [1]. В. Кузь у кандидатській дисертації «Жанрово-стильові особливості діаспорної жіночої прози другої половини ХХ ст.» (2020) [2] та в окремій статті детально аналізує орнаментальний стиль і ліризм повісті «Селянська санаторія» [3, с. 19].

У літературознавстві, що оновлюється як у теоретико-методологічних, так і в історико-літературних аспектах, активно освоюючи й літератури Далекого Сходу, вивчається образ нової жінки Китаю середини ХХ ст. (Н. Ісаєва [4], Ю. Купріянова [5]), концепт альтернативного кохання – пошук гармонії у творчому доробку Чжан Айлін (Ш.М. Каннелла [6]), традиції й новаторство у творчості письменниці (А. Шатравка, А. Кондратенко [7]); ідіостиль Чжан Айлін як приклад реалізації комунікативно-естетичної функції в літературному стилі китайської мови (Т. Климас, Л. Болелая [8]). М. Война в кандидатській дисертації «Художня проза Цань Сюе: психоаналітична інтерпретація» (2016) наголошує на тому, що саме Чжан Айлін першою «піддала сумніву та врешті зруйнувала сакральність материнства, ініціювала підлив засад «міфу матері» серед китайських письменниць-феміністок» [9, с. 168]. Творчість Чжан Айлін у контексті жіночої літератури розглядає Н. Ісаєва [4]. Локальний «гонконгський» і «шанхайський» тексти письменниці аналізують Л. Стеженська й А. Костроміна [10]. Фактам творчої біографії мисткині присвячені розвідки китайських емігрантів в Америці: Лео Оу-фань Лі, Лілі Сяо Хун Лі [11] та ін.

Однак типологічні сходження творчості цих письменниць досі не стали предметом літературознавчого аналізу.

Мега статті полягає у виявленні типологічних сходжень провідних мотивів творчості Олени Звичайної та Чжан Айлін у структурі художньої моделі національно-культурної ідентичності в її національних та індивідуально-авторських версіях.

Виклад основного матеріалу. Звернімося до типологічно схожих мотивів прози двох авторок, зумовлених передусім близькістю індивідуального досвіду, – проживання війни й окупації, тиску владного дискурсу та еміграції.

Олена Звичайна (Дельгівська, Джуль) народилася в Проскурові, навчалася в Харкові й Києві, у 1943 році була вивезена на примусові роботи до Німеччини [12]. Разом із чоловіком Михайлом Млаковим (Джулем) перебували в таборі ДП в австрійському Ляндеку, у 1952 році емігрували до США. Згідно з матеріалами, розміщеними в Енциклопедії історії України, Михайло Млаковий був «11 разів заарештовуваний, востаннє – наприкінці 1937 в Харкові. Засланий на Колиму (Севвостлаг НКВС СРСР). Справу закрито 11 січня 1940, звільнений 1 квітня. Живучи в нестерпних умовах, син Михайла Млакового Славко захворів на туберкульоз і помер у лікарні» [13].

Чжан Айлін – одна з найвідоміших і суперечливих письменниць Китаю ХХ століття, де її творчість після переїзду до Гонконгу (1952) і США (1955) опинилася на маргінесі. Народилася в Пекіні, виросла в Шанхаї, а померла в США в Лос-Анджелесі. За спостереження дослідників, вагомим здобутком письменниці є розкриття вад жіночої психології, водночас прагнення показати «пробудження жіночої свідомості й набуття досвіду індивідуального спротиву дійсності» [4, с. 135].

Повість Чжан Айлін «Кохання в зруйнованому місті» – яскравий зразок її ранньої творчості, на момент написання якого авторці виповнилося 24 роки. Повість була внесена до збірника «Історії про дивовижне» («傳奇»). У передмові до збірки Чжан Айлін писала про прагнення побачити звичайну людину в дивовижній історії, навпаки, аби в звичайних людях розгледіти дивовижне. Оповідь нагадує стиль класичної прози Китаю. Повість рясніє описами побутових деталей, подробицями. У цьому задум авторки – якомога натуралістичніше описати реальну дійсність, побут людей, їхні взаємини, почуття,

переживання героїв. У цьому відношенні цей твір Чжан Айлін дослідники називають «енциклопедією» життя окупованого Шанхаю і Гонконгу. На прикладі повісті «Кохання в зруйнованому місті» можемо простежити мотив війни в окупованому Гонконзі. Війна змусила головну героїню Люсу разом із її коханим Лююанем разом пережити жахливі моменти. Чжан Айлін в описах війни завуальовано відображає психологічний стан героїв. Люсу відчувала страх і вранці, і вночі, адже вона жила одним днем і не знала, чи житиме вона завтра: «Люсу подумала, що це кінець, але виявилось, що вона ще жива. Розплющивши очі, вона побачила уламки скла, які впали на всю підлогу, від чого вона виблискувала на сонці» (переклад наш – М. І.) [14].

Чжан Айлін майстерно поєднує в описі війни різні види тропів, зокрема вводить до розгорнутих метафоричних висловів епітети, порівняння: «Поблизу від їхньої вулиці перебував науково-експериментальний центр, на даху якого розмістив зенітку, туди один за одним падали снаряди, вони летіли з пронизливим виттям, після чого з гуркотом розривалися. Виття, що зростало, рвало на частини простір та душу» (переклад наш – М. І.) [14].

В оповіданні Олени Звичайної «Обмежені ланцюгом» немає опису бойових дій і військової техніки, проте мотив «зруйнованого міста» тут є тригером і водночас своєрідною точкою біфуркації для усвідомлення національної ідентичності головного героя. Лірична пейзажна інтродукція спочатку ніби не контрастує з описом міста, яке, здавалося б, живе звичайним життям (хіба що вивіски на крамницях німецькою мовою та забагато «міцно-збудованих людей у зелено-синіх уніформах») [15, с. 164]. Анафора «У Львові були ще німці...», повторена вдруге, змінює акценти: «А над Львовом чорною хмарою стояв подих подій, що розгорталася на фронті» [15, с. 164]. «Гітлерівська авантюра котилась у небуття, і жодна сила у світі не могла вже того гону в безодню спинити. На порозі стояла вагітна подіями весна 1944...» [15, с. 164]. Лінія фронту наближалася, але разом із нею йшов ще один окупант, а з ним «примусова втрата свого людського «я» і страх, як постійний акомпаньямент убогого животіння» [15, с. 165]. Гриць зовсім недавно ще не думав про це, спокійно переглядаючи далекі ілюстрації з театру воєнних подій. Він неначе потопає у морі рідинного щастя й затишку: молода, завжди елегантна дружина Галя, маленькі діти й родинні клопоти: піти на «Краківський Пляц» поміняти гроші, бо падає курс, купити Ромцю шоколяди. Цей шлях і становить сюжет оповідання: поїздка трамваєм, вагон якого поділений на дві частини, відгороджені ланцюгом. В одній частині перебував офіцер із розкішною панянкою, а іншій – німці, серед яких і Гриць, стоячи на одній нозі, бо не було місця. Через невласне пряму мову, елементи потоку свідомості письменниці створює панорамну картину окупованого Львова з приниженням його мешканців, зверхністю колаборантів, трагедією єврейського гетто. Власне сартрівське відчуття свободи, штучно обмежене ланцюгом, сприймається метонімічним означником мотиву «зруйнованого міста». Але, на відміну від Антуана Рокантена з «Нудоти», персонаж Олени Звичайної ще гостріше сприймає ідеї і цінності. Кульмінацією є зустріч із людьми з різних областей Східної України, яких бігом женуть на примусові роботи: «Голод, утома й страх – ось три почуття, які, взаємно переплітаючись, кладуть своє специфічне й безнадійно-гніточе тавро на весь натопт» [15, с. 185]. Чоловік роздає нещасним останні

гроші: «Він хотів би багато сказати цим людям. Але слів нема. Є дія» [15, с. 188] В електриковій з Житомирщини Гриць ніби побачив себе, а знову вербалізована думка, що більшовицький режим не відрізняється від режиму нацистського, не залишила Грицеві вибору. І вже вдома, уперше розповівши дружині про допити в НКВД у 1939–40 роках, він почув від неї: «Так! Завтра я починаю готуватись до від'їзду» [15, с. 191]. Як бачимо, зовнішні обставини, увиразнюючи психологічний стан персонажів, передусім страх, загартовують почуття, висвітлюють справжнє й імітаційне в людських взаєминах.

У творчості багатьох митців осмислення подій Другої світової війни, власні спостереження інспірували художні рефлексії над мотивом колабораціонізму й стали основою для створення образів тих, хто є добровільно, усвідомлено та умисно співпрацює з ворогом. Як відомо, колабораціонізм є атрибутом будь-якого воєнного конфлікту між державами на світовій політичній арені; цікаво простежити, яких художніх експлікацій набуває цей мотив у творах різних національних літератур.

У збірці «Оглянувшись назад...» Олени Звичайної уміщено оповідання «Лист», відзначене II премією на Літературному конкурсі «Свободи» в 1952 р. «Жити! Дихати! Дивитись і бачити, як сходить над обрієм сонце, як ніжно зеленіє весною травичка! Слухати і чути, як цвірінькають на світанку пташечки! Думати! Діяти!» [15, с. 194], – прагне Тетяна, відчувачи холодний мармур операційного столу. Смертельний діагноз, почутий німецькою; розмова з донькою Оксаною, яка прийшла тільки наступного дня, здавалося б, готують читача до історії про хворобу, життя і смерть. Проте навіть у цьому межовому стані героїня Олени Звичайної залишається передусім українкою, яка усвідомлює, що деформовані, навіть схиблені людські взаємини – результат дій схибленої влади.

Вишнева матерія, помаранчі, співи дівчат, лялькова врода Оксани й, врешті-решт, її «пофарбовано начорно» (колись рожева) сукня – психологічні художні деталі несправжнього світу, у якому маленька неправда виявляється великою підлістю. Інкорпорований у текст оповідання посмертний лист Тетяни до доньки став для дівчини «справжнім порогом її повноліття» [15, с. 206].

Художньо переконливо через ретроспективні репліки, художні деталі письменниці окреслює мотив схибленого владою дитинства, за яким діти перебували в пантеоні тоталітарної культури. Родинні взаємини були вторинними відносно певних концепцій, а цей ідеологічний вектор сприймався як стратегія колективістського виховання. «– Мені соромно, я що – дочка арештантів! Я ненавиджу вас обох – гнівно поблизкуючи оченятами казала ти мені не раз...

А я мусіла слухати мовчки, бо я ... боялася тебе – піонерки на дев'ятому році життя, що могла піти до НКВД й донести на маму, вважаючи цей вчинок за вияв героїзму. <...> Ти була оком НКВД наді мною» [15, с. 207].

З листа-сповіді читач дізнається, що прізвище обранця вже дорослої Оксани було відомо матері ще з Києва; саме через пана Підступного загинув чоловік Тетяни і його побратим. Останні рядки листа – пристрасне, сповнене надії, звернення до доньки як спадкоємиці славного козацького роду: «Будь же гідна, як людина, як жінка і як українка! Будь чесна!» [15, с. 209].

Оповідання Чжан Айлін «Хіть і пересторога» – це історія про кохання і зраду за часів Японської окупації Китаю, написана ще в 50-ті роки, але опублікована лише в 1978 році з поза-

літературних причин: як відомо, сюжет твору заснований на реальних подіях, про які авторка дізналася від свого першого чоловіка, заступника начальника відділу пропаганди підконтрольного Японії уряду Ван Цзінвєя.

Дія оповідання «Хіть і пересторога» відбувається в Китаї кінця 30-х років. Патріотично налаштовані студенти з театрального гуртка університету, які не бажають миритися з японською окупацією в Гонконзі, вирішують убити зрадника батьківщини – пана Ї (易先生). Вони вигадують план: студентка Цзячжи (佳芝) повинна, удаючи дружину заможного бізнесмена, спокусити пана Ї та надати іншим учасникам змови можливість убити зрадника. Цзячжи надягає маску пані Май, дружини багатого бізнесмена, і приїжджає погостювати до сім'ї Ї. У Цзячжи з паном Ї зав'язуються стосунки. Але замах провалюється й пан Ї з дружиною терміново виїжджають із Гонконгу.

Дівчина вагається, не розуміє, що дійсно відчуває до чоловіка: «Невже вона закохалася в цього І? Вона в це не вірила, але їй сказати, що вона нічого до нього не відчуває, Цзячжи не могла. Вона ще жодного разу не закохувалася й навіть не знала, що це означає» (переклад наш – М. І.) [16].

Пан Ї постійно живе з відчуттям страху та перестороги, тому що він у кожній людині, яка його оточує, бачить зрадника або потенційного вбивцю. Війна зробила його зацькованим, проте дуже обережним. Головна мета Ї на цій війні – урятувати собі життя. Відчуття страху в нього перед японською верхівкою настільки велике, що він готовий вбити будь-кого, щоб вислужитися перед японцями й ні в якому разі не потрапити під підозру в очах керівництва. Пан Ї з легкістю віддає наказ вбити Цзячжи та всю групу студентів, які були в змові, адже Ї ставить обов'язок понад усе [16].

На відміну від персонажів української авторки, жінка в оповіданні «Хіть і пересторога», як і в інших творах Чжан Айлін, передусім зосереджується на почуттях тут-і-тепер. Певною мірою таке моделювання поведінки персонажів суголосне ідеям, узагальненим в есеї Чжан Айлін «Релігія китайців»: «Китайці зовсім не цікавляться причинами своєї долі, а навіть якщо їй цікавляться, то не дуже насмілюються над цим замислюватися. Виходить у своїх думках за межі людського небезпечно, демони і привиди можуть скористатися цим і прийти, краще їх ніколи не чіпати. Китайці зосереджують свою увагу на тому, що їм достеменно зрозуміле, на невеличкому фрагменті життя» [17, с. 124].

В оповіданні «Хіть і пересторога», як і в оповіданні «Лист», ми бачимо два світи: чоловічий і жіночий. Пан Ї в Чжан Айлін постає бездушним колаборантом, наділеним владою, силою. Пан Підступний в Олени Звичайної також використовує дівчину, бездушно грає з її майбутнім, позбавивши права на в'їзд до Америки. Однак війна не змогла змусити Цзячжи подолати природу жінки. Відкритий фінал оповідання Олени Звичайної в листі матері прокреслює сюжетну перспективу іншого ймовірного розвитку дії: «Не розмінюй, моя доню, новенького карбованця на п'ятаки та копійки! Збережи себе для того, кого покохаєш усім еством своїм! Він прийде! Він шукає тебе!» [15, с. 207].

Висновки. У результаті дослідження виявлено, що в художньому моделюванні національно-культурної ідентичності персонажів домінують мотиви «схиблених» стосунків, протидії колабораціонізму, війни, «зруйнованого міста», страху, кохання, еміграції. У прозі обох авторок, позначений увиразненням міліарного й міграційного дискурсів, відстоюванням

(змiнами/утратами) iдентичностi як чинниками мистецької рефлексii, виокремлюємо такі прийоми конструювання художнього свiту: внутрiшній монолог, внутрiшній дiалог, сповiдь, жести, рухи, пози, мiмiка, iнтонaцiя, психологiчний портрет, психологiчний iнтер'єр i психологiчна деталь.

Подальшого дослідження потребує виявлення типологічних та iндивiдуально-авторських експлiкацiй нацiонально-культурної iдентичностi на матерiалi творiв iнших творiв цих авторок-емiгранток, об'єднаних своєрiдностю мистецьких рефлексiй ХХ ст.

Лiтература:

1. Журба С.С. Трагедія українського селянства під час голодомору у прозі діаспори (на матерiалi творiв Олени Звичайної та Iвanni Чорнобривець). *Лiтератури свiту: поетика, ментальностi i духовностi*. Кривий Рiг, 2017. Вип. 10. С. 102–113.
2. Кузь В.В. Жанрово-стильовi особливостi дiаспорної жiночої прози другої половини ХХ столiття : автореф. дис. ... канд. фiлол. наук : 10.01.01. Тернопiль, 2020. 19 с.
3. Кузь В.В. Взаємодiя жанру i стилю в лiричній та орнаментальній прозi (за повiстю «Селянська санаторiя» Олени Звичайної). *Науковi записки Тернопiльського нацiонального педагогiчного ун-ту iменi Володимира Гнатюка. Серiя «Лiтературознавство»*. 2019. Вип. 50. С. 49–60.
4. Исасва Н.С. Китайська жiноча проза: ревізія канону. Київ : Логос, 2018. 445 с.
5. Куприянова Ю.А. Образ новой женщины Китая середины ХХ века в произведениях Чжан Айлин. *Вестник Санкт-Петербургского ун-та. Серiя 13 «Востоковедение. Африканистика»*. 2014. № 4. С. 100–107.
6. Cannella Shannon M. The Path Toward the Other. Relational Subjectivity in Modern Chinese Literature. Columbia University, 2013. 273 с.
7. Шатравка А.В., Кондратенко А.В. Традиции и новаторство в творчестве Чжан Айлин (на примере романа «Любовь в павшем городе»). *Вестник Амурского гос. университета : научно-теорет. журн.* 2012. № 58. С. 70–75.
8. Климас Т.А., Болелая А.Н. Идиостиль Чжан Айлин как пример реализации коммуникативно-эстетической функции в литературно-художественном стиле китайского языка. *Россия и Китай: аспекты взаимодействия и взаимовлияния : материалы IV Междунар. заочн. научн.-практ. конф. Благовещенск, 2013. С. 53–56.*
9. Война М.О. Художня проза Цань Сюе: психоаналiтична iнтерпретацiя : дис. ... канд. фiлол. наук : 10.01.04. Київ, 2016. 237 с.
10. Стеженская Л.В., Костромина А.Д. Образы Гонконга и Шанхая в творчестве Чжан Айлин. *Проблемы Дальнего Востока*. 2020. № 1. С. 131–138.
11. Lily Xiao Hong Lee, Stefanowska A.D. Biographical Dictionary of Chinese Women. 2003. URL: <https://hkupress.hku.hk/pro/con/102.pdf>.
12. Мацько В.П. Звичайна Олена. *Енциклопедiя сучасної України* : електронна версія / гол. редкол. : I.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та iн. ; НАН України, НТШ. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=16643.
13. Білокінь С.І. Млаковий Михайло Петрович. *Енциклопедія iсторiї України / редкол. : В.А. Смолій (голова) та iн. НАН України, Ін-т iсторiї України. Київ : Наук. думка, 2010. Т. 7 : Мi-О. 728 с.* URL: http://www.history.org.ua/?termin=Mlakovyj_M.
14. Пограничный городок. Китайская проза XX века / пер. с кит. яз. ; сост. : А.А. Родионов. Санкт-Петербург : Ин-т Конфуция в СПбГУ, 2012. 240 с. URL: https://ci.spbu.ru/archive/Book/Pogr_gorodok/index.html.
15. Звичайна О. Оглянувшись назад... : збiрка оповiдань i новел. Мюнхен : Днiпровська хвиля, 1954. 230 с.
16. 张爱玲. 色, 戒 [电子材料] / 张爱玲著. 网址. URL: <http://www.millionbook.net/mj/z/zhangailing/000/003.htm>.
17. Чжан А. Релiгiя китайцiв. Частина перша / перекл. та коментар В. Урусова. *Китайсьзнавчi дослідження*. 2012. Т. 2. С. 116–124.

Brovko O., Pnytska M. Typological convergences of works by Olena Zvyhayna and Eileen Chang: motives for constructing characters' identities

Summary. The purpose of the article is to identify typological convergences of the leading motives of works by Olena Zvyhayna and Eileen Chang in the structure of the artistic model of cultural identity in its national and individual-author versions. The main attention is focused on mechanisms of artistic construction, common and different in the literary explications of national and cultural identity in the Ukrainian and Chinese diaspora prose of the 20th century.

The research involves biographical and psychoanalytic methods for decoding the symbolic language of the subconscious in the work of writers, as well as establishing links between the facts of life and ways of modeling the art world. Cultural-historical method and motive analysis allow us to focus on identifying the national specifics of the Ukrainian and Chinese authors and their works, moreover to reveal the motives of creativity.

In our opinion a comparative studying of the works by Olena Zvyhayna and Eileen Chang makes it possible to ostend the specifics of national and cultural identity; also to deduce the connection between universal, national, authorial motives. In the essays “Lust, Caution”, “Love in a Fallen City” by Eileen Chang and narrations “Letter”, “Limited by the chain” by Olena Zvyhayna our results illustrates role of motives of “mad” relationships, collaborationism, fear, war, emigration, “ruined city” and love in the artistic modeling of national and cultural identity of the characters. We distinguish internal monologue and dialogue, confession, psychological portrait, psychological interior and psychological detail as methods of constructing the art world based on the analysis of the texts. The works by Olena Zvyhayna and Eileen Chang are full of intense experiences of the end of individual existence, psychologically convincing, but according to different national and cultural intentions they reveal the state of man in a borderline situation.

Key words: typological convergences, motive, artistic modeling, emigration, national-cultural identity, biographism, military discourse, psychologism, Ukrainian-Chinese comparative studies.